

MOJA PRVA INSTRUKCIJA

Nisam baš bio čudo od djeteta, ali spadao sam već u pučkoj školi među đake koje njihovi nastavnici stavljaju kao primjer ostalima. Osobito me je voljela učiteljica u trećem razredu, koja me često pozivala k sebi kući i tu me častila čajem i keksima, dakle poslasticama kakvima kod moje kuće nije bilo ni traga ni glasa. Ne smijemo, dakako, zaboraviti da je to bilo u vrijeme Prvoga svjetskog rata, kada su obitelji kakva je bila moja smatrale velikom srećom ako je u kući bilo žganaca i kruha.

Ta učiteljica, imena joj se više ne sjećam, zapitala me je jednoga dana pred cijelim razredom:

– Bi li ti htio primiti jednu instrukciju?

Stid me je, doduše, priznati, ali istina jest, ja onda još nisam znao što je to “instrukcija”. Međutim nagoni sam osjetio da je to nešto dobro – jer od onako dobre učiteljice, s čajem i keksima, nisam ni mogao očekivati neko zlo. Osim toga ona je rekla želim li “primiti”, a ja sam od nje ionako uvijek koješta primao, pa sam odlučio i sada da “primim”.

Odgovorim dakle da hoću i pođem prema njezinu stolu da “primim” tu instrukciju. Malo sam se razočarao kad mi je rekla da u prvom razredu ima neki đak koji ne zna računati, pa da bi se ta instrukcija imala sastojati u tome da ja toga mladića podučavam u računanju.

– Ah, to dakle znači “instrukcija”?

Svi su kolege ovu ponudu smatrali velikom počašću za mene. Učenik trećeg razreda pučke škole, pa već instruktor. I to iz računstva.

U pučkoj sam školi bio priličan matematičar i nikad mi računanje nije zadavalo nikakvih poteškoća. Kasnije, u gimnaziji, moj je matematički talent potpuno zatajio, i ja sam se s mukom provlačio iz razreda u razred, na račun ostalih izvrsnih i vrlo dobrih ocjena. Imam tako naprimjer svjedodžbu iz jedno-

ga višeg razreda u kojoj su ocjene odozgo do dolje izvrsne i vrlo dobre, ali: matematika – dovoljan, fizika – dovoljan, i to onaj “nategnuti” dovoljan.

Profesor matematike znao nam je kadšto pripovijedati da postoji neka šaljiva svjedodžba koja je navodno izdana u Srbiji za vrijeme knjaza Miloša, a u njoj da su ovakve ocjene: nauka o veri – da mi ga slušaš, srpski jezik – itekako, nemački jezik – kojekako, francuski jezik – svakako, latinski jezik – kao Ciceron, istorija – da mi ga čuješ, zemljopis – da mu se diviš, prirodopis (jestastvenica) – poznaje svaku vanevropsku zverku, matematika – žalosna mu majka, fizika – pravi inženjer, pevanje – kano slavulj, trčanje – da mi ga vataš, vladanje – ni da mrdne, opšti uspeh – more da bidne.

Ona ocjena iz matematike, “žalosna mu majka”, pristajala je po profesorovu mišljenju, naravno, najbolje meni. Zato, dakako, u gimnaziji, a niti kasnije, matematičkih instrukcija nisam davao. Ali kao pučkoškolac, kako rekoh, bio sam priličan matematičar, pa sam – dobivši od učiteljice adresu onoga iz prvoga razreda – jednoga dana pokucao na vratima njegova stana.

Otvorio mi je jedan tramvajski kondukter. To mi se sviđalo, jer su za mene u ono vrijeme tramvajski kondukteri bili velika gospoda. Čitav su se dan gurali kroz tramvaj i ubirali novac (onda kondukteri, pa ni vozari, nisu sjedili!), a kako sam tada mislio da je svaki kondukter ujedno i vlasnik svoga tramvaja, nadao sam se i dobroj zaradi, jer ako itko, a ono kondukteri imaju novca.

– Molim, mene je poslala učiteljica – rekнем.

– A, to si ti. Odi samo nutra. Miško, gde si?

Ušao sam u kuhinju gdje je bio i Miško. Bio je izrazit tip priglupa dječaka, a poznavao sam ga sa školskog dvorišta, samo nisam znao da je to onaj dječak kojemu je sudbina namijenila ulogu da bude moj prvi učenik u životu.

Otac ga je uhvatio za uho.

– Ti, Miško. Ovaj bu te dečko vučil računati. Moraš ga slušati kak mene ili kak gospona vučitelja, drukče bum vas obadva sharil kak dva vruga. Si razmel?

– Jesam – propenta Miško i upravi svoje bljedunjave neizrazite oči u mene, kao da želi znati što ja mislim.

Meni se ovo da nas “bu obadva sharil kak dva vraga” nije ni najmanje sviđalo, ali nisam imao vremena misliti na to jer se strogi otac sada obratio meni:

– A ti, ti ga moraš tak vučiti, tak fest biksati, da buju sve iskre frcale z njegove bedaste tikve. Za svoj posel dobio buš od mene dvajseti forinti na mesec i smel buš se zabadav pelati na svakom tramvaju gde bum ja kondukter, si razmel?

“Razmel sam”, a najviše mi se sviđalo to što ću se moći besplatno voziti na tramvaju. Za dvadeset forinti nije mi bilo stalo, jer sam ionako znao da ću ih morati davati “u kuću”, taj dakle novac u neku ruku neće ni biti moj, ali vožnju tramvajem neću morati davati nikome, to će mi, mislio sam, biti ona prava i čista zarada.

I počeli smo raditi da su sve iskre frcale. Miško je bio glupli nego sam ja to u prvi mah i slutio. Ne znam, doduše, je li moja ondašnja pedagoška metoda bila dobra, no jedno je sigurno: Miško je nakon mjesec dana rada i vježbanja sasvim uvjerenio izjavio da je devet i devet jednako – tri.

Potužio sam se svojoj učiteljici, a ona mi je savjetovala da otkážem instrukciju, jer ako Miško propadne na kraju školske godine, njegov će otac krivnju baciti na mene jer – dvajseti forinti, to su ipak, bumo rekli, penezi...

Meni je bilo žao napustiti Miška, no ne zbog njega, ni zbog njegova strogog oca, ni zbog dvadeset forinti, nego zbog tramvaja. O, kako je to bilo divno sjesti na tramvaj i vozati se do Maksimira, a onda do Černomerca i natrag, a sve besplatno. Znao sam uvijek vrijeme kada će Miškov otac sa svojim kolima doći na našu tramvajsku stanicu, a onda je počinjala vožnja do besvijesti. Ako je slučajno naišao kontrolor, Miškov bi mu otac rekao dvije-tri riječi, na što bi me ovaj strah i trepet “besplatnih” putnika samo pogladio i pošao dalje. Mislio je da sam kondukterov sin, a – znate – vrana vrani...

Kad se navršavalo mjesec dana otkako sam počeo raditi s Miškom, počeo sam smišljati najzgodniji način kako bih otkazao instrukciju. Nije mi bilo ugodno, osjećao sam se neka-

ko moralno obvezanim, a da jednostavno prestanem dolaziti k Mišku, smatrao sam da ne bi bilo lijepo. Bilo mi je zaista teško, ali – pomogao mi je slučaj.

Prigodom jedne instrukcije, kad je Miško opet izjavio da je devet i devet – tri, ja sam planuo:

– Pa ti si zbilja konj!

Miško, s kojim nikada doonda nisam tako postupio, nije se dao vrijeđati, nego odreže:

– A ti si vol!

Zgrabili smo se i počeli tući “kak dva vraga”. Tučnjava je bila vrlo oštra, a tukli smo se dotle dok nismo razbili petrolejsku lampu koja je stajala na stolu. To nas je otriježnilo, ali i za uvijek razdvojilo.

Rezultat te tučnjave bio je otkaz instrukcije sa strane Miškova oca, “apciganje” dvadeset forinti odštete za lampu, a i to da sam odonda čeznutljivo gledao za tramvajem u kojem se Miškov otac mučno probijao kroz gomilu putnika s onim vječitim: “Kartu tko još nema, molim, karte, molim, karte...”

Pripovijetke, 2009.